

Handlingsplan för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län 2009-2014

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Polismyndigheten
i Jönköpings län

- Handlingsplan för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län 2009-2014

Meddelande	nr 2009:07
Referens	Karin Mernelius, Utvecklings- och Informationsavdelningen, maj 2009
Kontaktperson	Karin Mernelius, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-39 52 53, e-postkarin.merneliusl@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—09/07--SE
Upplaga	Upplaga 2, 100 ex.
Tryckt på	Länsstyrelsen, Jönköping 2009
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper och omslaget består av PET-plast, kartong, bomullsväv och miljömärkt lim. Vid återvinning tas omslaget bort och sorteras som brännbart avfall, rapportsidorna sorteras som papper.

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2009

Vision

Jönköpings län ska vara fritt från skador av alkohol och tobak samt fritt från narkotika, dopning och missbruk och beroende av läkemedel.

Allas uppväxt ska vara fri från alkohol, tobak, narkotika och dopning.

Förord

Handlingsplanen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län har tagits fram av Länsstyrelsen, Landstinget, Polisen och företrädare för länets kommuner i samverkan med representanter från andra myndigheter och flera idéburna organisationer. Syftet med handlingsplanen är att stärka samverkan och effekterna av det förebyggande arbetet. Processen med att ta fram handlingsplanen har ökat samverkan mellan de olika aktörerna i vårt län och detta ger oss goda förutsättningar för att nå resultat i fortsättningen.

I denna handlingsplan presenteras aktiviteter för det alkohol-, narkotika-, tobaks-, och dopningförebyggande arbetet för perioden 2009-2014. Handlingsplanen fokuserar på ett antal områden inom det förebyggande området. Förutom att skapa en hållbar och långsiktig regional struktur för arbetet är det fyra områden som särskilt lyfts fram: tillgänglighetsbegränsning, prevention för barn och ungdomar, riskbruksprevention och trafiknykterhet.

Handlingsplanen antogs 2009-03-16 av Läns-LAKO som är ett samverkansorgan mellan Landstinget och länets kommuner. Läns-LAKO rekommenderar fullmäktige i länets kommuner och landsting att göra detsamma.

Rune Backlund, landstingsråd
Ordförande styrguppen för det alkohol-
och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län

Innehåll

Förord	5
Inledning	7
Vikten av prevention	7
Nationella mål	8
Bakgrund, alkohol- och drogförebyggande arbete i Jönköpings län	10
Utvärdering av det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län.....	10
Ny organisation	12
Ny handlingsplan för ANTD-prevention i Jönköpings län	14
Syfte med handlingsplanen	14
Mål och aktiviteter för handlingsplanen	16
Vision.....	16
Övergripande mål för handlingsplanen/programmål	16
Alla delmål	16
Referenser	20

Inledning

Alkohol- och drogfrågorna är en viktig del av Sveriges folkhälsopolitik. Att begränsa skadorna av alkohol och droger är en viktig faktor för att öka folkhälsan och välfärden i vårt samhälle. På alkoholområdet har Sverige stått inför ett antal utmaningar de senaste åren, införselbegränsningarna togs bort 2004 samtidigt som flera av våra grannländer har sänkt alkoholskatten vilket tillsammans har lett till en ökad införsel av alkohol i vårt land med en ökad konsumtion som följd. Den genomsnittliga konsumtionen av alkohol var i Sverige 9,8 liter 2008 ren alkohol per person som är 15 år och äldre, en ökning med cirka 30 procent sedan 1995¹. Med ökad konsumtion följer också ökade skador, CAN² räknar med att en kvarts miljon människor konsumerar så stora mängder alkohol att de får skador. Alkoholdrickandet orsakar mellan 5 000 och 7 000 dödsfall varje år i Sverige genom sjukdomar och skador.³

När det gäller narkotika beräknas 26 000 personer ha ett tungt missbruk, 2004 dog 135 personer som en direkt följd av sitt narkotikamissbruk. Under de senaste åren har användningen av narkotika bland mönstrande och skolungdomar minskat.⁴ Prevalensen av dopning är fortfarande osäkert men nya undersökningar visar att det finns ett starkt samband mellan användningen av anabola androgena steroider och övriga narkotiska preparat.⁵ Enligt RFHL⁶ finns det i Sverige 250 000 människor som är läkemedelsberoende. Detta gör att det finns anledning att inkludera även läkemedel i denna handlingsplan.

Sverige har nått stor framgång när det gäller att minska bruket och skadorna av tobak men fortfarande återstår mycket arbete. Andelen vuxna som röker var 14 % 2008 (15% av kvinnorna och 13% av männen) detta innebär att det är över en miljon svenskar som röker och nästan lika många som snusar. Varje år rekryteras 16 000 nya rökare bland tonåringar och man beräknar att omkring 6 400 svenskar dör i förtid varje år på grund av sin rökning. Ytterligare cirka 500 människor avlider till följd av passiv rökning.⁷

Vikten av prevention

För att förebygga skador av alkohol och droger krävs insatser på alla nivåer i samhället, såväl den internationella, nationella, regionala och lokala nivån är viktig för att nå framgång i arbetet. Inom EU antogs 2005 en narkotikastrategi för perioden 2005-2012, på alkoholområdet antogs en strategi inom EU i november 2006.

Sverige har en handlingsplan för alkoholpolitiken och en för narkotikapolitiken, dessa gäller fram till och med 2010. Målen för dessa återfinns senare i denna handlingsplan. När det gäller tobak har Sverige ratificerat WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.

Att arbeta förebyggande handlar om att angripa problemet från två håll, genom att minska tillgången samt genom att minska efterfrågan. Forskningen visar att tillgänglighetsbegränsande åtgärder såsom pris och skatter är det mest effektiva men detta har, framförallt på alkoholområdet, blivit svårare på senare tid. Att arbeta med metoder som begränsar

¹ SoRAD (Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning), 2008.

² Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2005.

³ Enligt CAN, Drogutvecklingen i Sverige 2007.

⁴ Regeringens handlingsplan mot narkotika, 2005, 2008.

⁵ Leifman, 2008

⁶ RFHL, riksförbundet för hjälp åt narkotika och läkemedelsberoende.

⁷ Statens Folkhälsoinstitut, 2007. www.fhi.se

tillgängligheten lokalt såsom ansvarsfull alkoholserving och direkttöververkande av ungdomars alkohol har visat sig ha effekt. Att arbeta med att minska efterfrågan handlar framförallt om att försöka påverka människors attityder till alkohol- och droganvändning. Att arbeta med detta genom till exempel informationskampanjer ökar också förutsättningarna för att tillgänglighetsbegränsande åtgärder får ett bättre genomslag när det finns en acceptans hos medborgarna.

Att ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer för alkohol- och drogproblemen på regional och lokal nivå är också en nyckel till att få större effekt av det förebyggande arbetet. Dessa risk- och skyddsfaktorer återfinns både på individ, familj- och samhällsnivå.⁸ Riskfaktorer är det som ökar risken för ohälsa och skyddsfaktorer det som minskar risken för ohälsa. En undersökning av ungdomar i skolår 9 visar på att de med få skyddsfaktorer och många riskfaktorer hade mer än dubbelt så hög alkoholkonsumtion jämfört med de ungdomar som hade många skyddsfaktorer och få riskfaktorer. Risk- och skyddsfaktorer på samhällsnivå handlar om hur lättillgängligt alkohol och droger är. Insatser mot langning, åldersgränser för alkohol och tobak samt låga promillegränser i trafiken har stor betydelse för att minska problemen med ANTD⁹ i samhället. På familjenivå har det visat sig att föräldrarnas inställning till ungdomarnas drickande har stor betydelse. I skolan är stökig miljö, skolk och problem med kompisar och studier exempel på riskfaktorer. Exempel på skyddsfaktorer är att barn och ungdomar möts av positiva förväntningar, tydliga regler och ett gott socialt och emotionellt klimat.

En annan faktor att ta hänsyn till i planerandet av det förebyggande arbetet är genusfrågan¹⁰. Att uppmärksamma kopplingen mellan hälsa och genus, exempelvis hur begreppet manlighet är starkt förknippat med destruktiva vanor och riskbeteende. Män har också en högre och skadligare alkoholkonsumtion än kvinnor i vårt land vilket får konsekvenser för både dem själva och deras närstående. Att ha ett genusperspektiv på sin verksamhet är något som behöver utvecklas på både nationell, regional och lokal nivå.¹¹

Att ha en fungerande regional strategi för det förebyggande arbetet är ett led i att förverkliga de nationella handlingsplanerna på alkohol- och drogområdet. I och med den ökande tillgängligheten genom exempelvis ökad införsel, spelar den regionala och lokala nivån en allt större roll i det förebyggande arbetet. Eftersom alkohol- och drogproblematiken är en komplex fråga och ett stort folkhälsoproblem krävs att alla aktörer inom området samarbetar för att minska skadorna. Detta inkluderar både myndigheter och organisationer. Samverkan med den ideella sektorn är viktigt för att nå framgång i det förebyggande arbetet genom att det ger röst åt människor från olika delar av samhället.¹²

Nationella mål

ALKOHOLPOLITISKA MÅL OCH INSATSER¹³

Målet för den svenska alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Målet ska nås genom insatser för att minska den totala

⁸ Andreasson, 2002, 2007.

⁹ ANTD, förkortning av alkohol, narkotika, tobak och dopning. Även missbruk av läkemedel ingår i definitionen av narkotika i denna handlingsplan.

¹⁰ Kön kan ses som (relativt) synonymt med biologiskt och sexuellt kön medan genus definieras som det socialt och kulturellt skapade könet. Fhi, 2008. www.fhi.se

¹¹ Hammarström och Hensing, 2008.

¹² Regeringen, 2008. *Förebygga för framtiden*.

¹³ Enligt den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador.

alkoholkonsumtionen och mot skadligt dryckesbeteende, med hänsyn tagen till skillnader i livsvillkor och behov mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

Särskilt prioriterade delmål ska vara att:

- Åstadkomma en alkoholfri uppväxt
- Skjuta upp alkoholdebuten
- Minska berusningsdrickandet
- Åstadkomma fler alkoholfria miljöer
- Bekämpa den illegala alkoholhanteringen
- Ingen alkohol ska förekomma i trafiken, arbetslivet eller under graviditeten

NARKOTIKAPOLITISKA MÅL OCH INSATSER¹⁴

Det övergripande målet för narkotikapolitiken är ett narkotikafritt samhälle. Narkotikapolitiska insatser ska riktas mot tillgången och efterfrågan på narkotika, i syfte att

- Minska nyrekryteringen till missbruk
- Förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk
- Minska tillgången på narkotika

TOBAKSARBETETS MÅL OCH INSATSER¹⁵

Målet för samhällets insatser inom tobaksområdet är att minska tobaksbruket. Insatserna bör fokusera på att åstadkomma en bättre samordning mellan olika sektorer, nivåer och aktörer. Arbetet mot tobak styrs av delmålen i folkhälsomål 11, varför kännedom om effektiva metoder och beprövade arbetsätt för att nå utsatta grupper måste spridas. Metoder för tobaksförebyggande arbete, snarare än avvänjningsmetodik, blir viktiga att kartlägga och implementera liksom kunskap om WHO:s ramkonvention om tobakskontroll som Sverige ratificerat.

Nationella mål:

- Tobaksfri livsstart
- Halvering av antalet ungdomar under 18 som börjar röka eller snusa
- Halvering av antalet rökare i de grupper som röker mest
- Ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning

DOPNINGSBETETS MÅL OCH INSATSER

Målet när det gäller dopning är ett samhälle fritt från dopning. Insatserna bör fokusera på att åstadkomma en bättre samordning mellan olika sektorer, nivåer och aktörer. Grundläggande kunskaper behöver utvecklas och spridas om preparat, effekter och konsumtion.¹⁶

¹⁴ Enligt den nationella handlingsplanen mot narkotika.

¹⁵ Mål för folkhälsan prop 2002/03:35

¹⁶ Enligt den nationell handlingsplanen mot narkotika.

Bakgrund, alkohol- och drogförebyggande arbete i Jönköpings län

År 2000 antog Läns-LAKO¹⁷ i Jönköpings län det alkohol- och drogpolitiska programmet *Dra åt samma håll*. Folkhälsoavdelningen i Jönköpings läns landsting fick en samordnande funktion för det förebyggande arbetet. Den regionala samrådsgruppen för alkohol och narkotikafrågor (AN-gruppen) kom att få det operativa uppdraget att stödja och utveckla det alkohol- och drogpolitiska programmet. AN-gruppen hade en bred sammansättning och bestod av representanter från myndigheter och organisationer med intresse för frågorna.

Programmet skulle ge underlag, argument och motiv till ett gemensamt agerande så att alkohol- och drogkonsumtionen inte skulle leda till skador som drabbar vare sig enskilda människor, samhället eller näringslivet i Jönköpings län. I programmet skrev man att alkohol- och drogpolitiken i länet ska syfta till att utveckla ett samhälle som innebär att den enskilde medborgaren så väl som föreningslivet, staten, landstinget, kommunerna, restauranger och livsmedelshandeln var och en tog sitt ansvar för att alkohol- och drogskadorna elimineras i samhället. I programmet presenterades mål för länets alkohol- och drogförebyggande arbete enligt följande:

- Att alkoholkonsumtionen ska minska
- Alkoholfri uppväxt till 18 år
- Ett ”Narkotikafritt län”
- Ett ”Dopingfritt län”¹⁸

Utvärdering av det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Jönköpings län

År 2007 gjordes en utvärdering av programmet *Dra åt samma håll* för att se om syftet och målen med programmet hade uppnåtts samt för att ge rekommendationer till hur arbetet ska se ut i framtiden. Utvärderingen innehöll en analys av de dokument som utarbetats under åren 1998-2006 samt intervjuer med representanter från AN-gruppen, alla tretton kommuner samt politiker från Landstinget och länsamordnaren i länet.

Slutsatser från utvärderingen var följande:

- Inför arbetet med ett nytt alkohol- och drogpolitiskt program för länet behöver alkoholens sociala och kontroversiella natur belysas och de problem det innebär för det förebyggande arbetet.
- Inför arbetet med programmet måste ett ställningstagande göras om arbetet på länsnivå ska ta avstamp ifrån ett underifrån perspektiv, (kommunernas upplevda behov), eller ett ovanifrån perspektiv (länsrepresentanternas syn på arbete).
- Ur ett kommunperspektiv efterfrågas hjälp med samordning och stöd i utvecklingen av det lokala förebyggande arbetet.

¹⁷ Politiskt samverkansorgan för kommunerna och Landstinget i Jönköpings län.

¹⁸ Från ”Utvärdering av *Dra åt samma håll*”, Olausson, Abrahamsson 2007.

- Organisationsformen för det alkohol- och drogförebyggande arbetet i länet behöver ses över. Oavsett vilken organisationsform man väljer måste roller och ansvar för dem som arbetar tydliggöras.
- I arbetet med att ta fram ett nytt program kan man tillsammans med nyckelpersoner utveckla en programteori med metoder och förväntade resultat som utgår ifrån kunskap om lokala förhållanden och erfarenheter av förebyggande arbete i Jönköpings län.
- Utifrån programteorin kan man ta fram ett nytt alkohol- och drogförebyggande program med tydlig ansvarsfördelning, mätbara mål och indikatorer. Programmet kan kompletteras med årliga handlingsplaner.
- För att möjliggöra årlig utvärdering och uppföljning kan en utvärderingsplan utformas i samband med framtagandet av ett nytt program. En budget för utvärdering som motsvarar 20 procent av verksamhetens totala kostnad bör avsättas.¹⁹
- Kontinuerlig återkoppling till politiker bör ske.
- Till sist behöver frågan besvaras, om alkohol ska prioriteras framför andra droger²⁰.

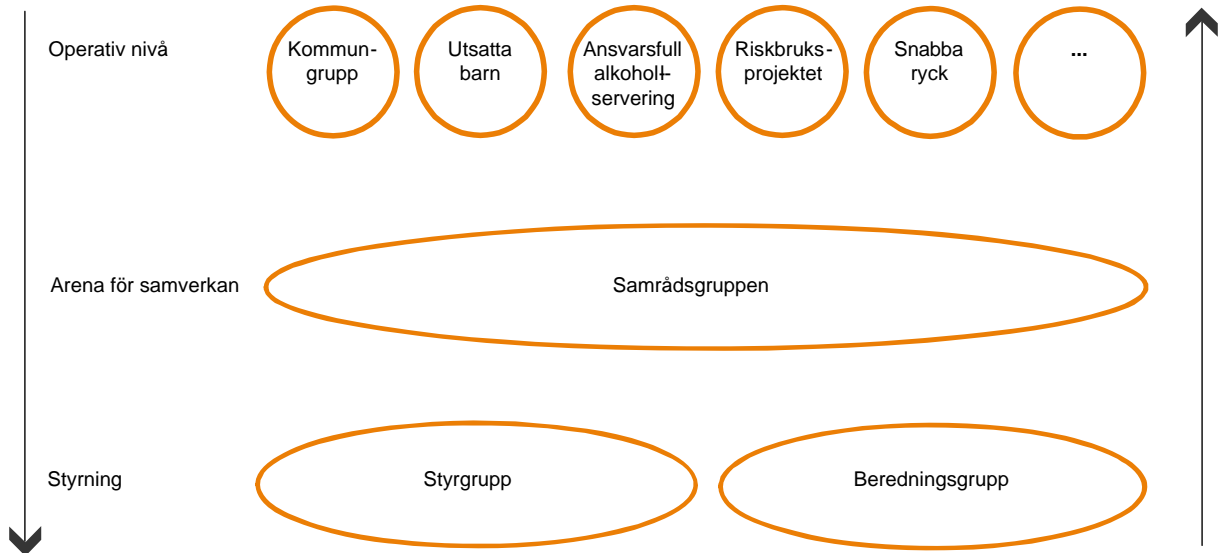
Utvärderingen presenterades och diskuterades med folkhälsoråd eller motsvarande i alla tretton kommuner under hösten 2007, detta har lett till ytterligare värdefulla förslag om hur arbetet ska bedrivas i framtiden.

¹⁹ Enligt rekommendationer från WHO

²⁰ Från ”Utvärdering av Dra åt samma håll”, Olausson, Abrahamsson 2007.

Ny organisation

Utifrån utvärderingen och diskussioner med kommunernas folkhälsoråd har en ny modell för organisering av det långsiktiga förebyggande arbetet i Jönköpings län tagits fram.

En styrgrupp har bildats bestående av :

- Landstinget, Landstingsrådet ansvarig för folkhälsa samt oppositionspolitiker.
- Länsstyrelsen, Länsrådet.
- Kommunerna, fyra kommunalråd.
- Polismyndigheten, Länspolismästaren.
- Länsamordnaren som är sekreterare i gruppen.

Till sin hjälp har styrgruppen utsett en beredningsgrupp bestående av tjänstemän från de olika myndigheterna. I beredningsgruppen finns även en person som ansvarig för utvärdering av handlingsplanen.

Samrådsgruppen är en arena för samverkan där intressenter från både myndigheter och frivilligorganisationer träffas för att samordna sina drogpreventiva insatser. Verksamheten på den operativa nivån bedrivs i olika arbetsgrupper, vissa av dem finns idag och nya kan bildas vid behov.

Uppdrag styrgruppen	<p>Prioriterar utifrån de nationella riktlinjerna. Kan ge uppdrag till de egna organisationerna samt beredningsgrupp och samrådsgrupp. Beslutar om frågor rörande organisationen av det regionala förebyggande arbetet samt regionala handlingsplaner. Ordförande: Landstinget, roterande Sekreterare:länssamordnaren Antal möten: två gånger per termin</p>
Uppdrag beredningsgruppen	<p>Förbereder styrgruppens och samrådsgruppens möten. Består av tjänstemän från medlemmarna i styrgruppen. Är en resurs för styrgrupp och samrådsgrupp. Antal möten: vid behov Sammanställande: Länssamordnaren</p>
Uppdrag samrådsgruppen	<p>Arbetar operativt med att driva frågorna kring det alkohol- och drogförebyggande arbetet. Arbetet bedrivs i huvudsak i tillfälliga eller permanenta arbetsgrupper relaterade till vissa ämnen. Ordförande: Roterande Sammanställande: länsamordnaren</p>

Ny handlingsplan för ANTD-prevention i Jönköpings län

För att komma igång med att arbeta fram ett nytt program för länet anordnades 26-27 maj 2008 en tvådagars workshop där LFA-metoden (Logical Framework Approach) användes. LFA är en internationellt erkänd målstyrd planeringsmetod.²¹ Syftet med workshopen var att ta fram underlag till en handlingsplan för ANTD prevention i länet, att ge förslag på operativa mål och åtgärder. Resultatet från workshopen överlämnades till beredningsgruppen, vars uppgift blev att vidareutveckla förslaget på handlingsplan för länet.

Till workshopen inbjöds en bred och väl sammansatt grupp med specialister inom såväl de berörda medicinska specialiteterna som ideella organisationer inom folkhälsoområdet, skolhälsan och idrottsförbund. Alla var intressenter med olika erfarenhet och kompetens inom ANTD området. Totalt deltog 24 experter.

Tack vare den breda grupp av experter som deltog gavs en mycket god överblick av dagens kunskap om orsaker och effekter av otillräckligt preventivt ANTD-arbete i Jönköpings län. Det breda deltagandet gjorde det möjligt att i en konsensusanda ta fram relevanta mål samt förslag till lösningar för en arbetsgrupp att arbeta vidare med.

Syfte med handlingsplanen

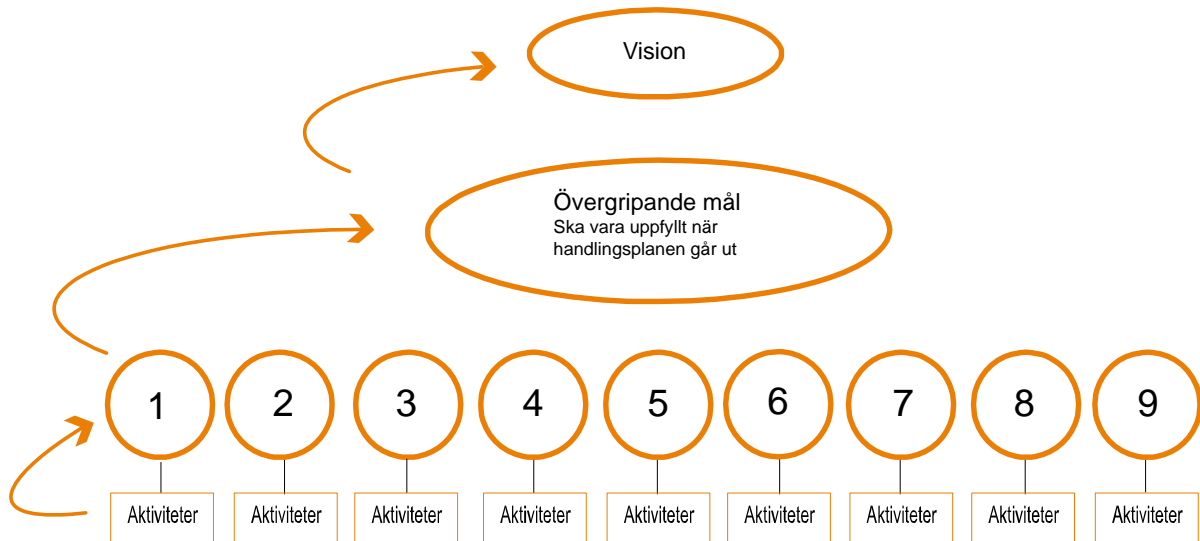
Syftet med handlingsplanen är att stärka samverkan och effekterna av de ANTD-förebyggande insatser som görs i länet. Allt med målsättningen att minska skadorna i samhället av alkohol, narkotika, tobak, läkemedelsmissbruk och dopning. Handlingsplanen riktar sig till alla berörda aktörer i länet, såväl myndigheter, organisationer och föreningar som arbetar drogförebyggande. Dokumentet ska fungera som ett stöd för inblandade aktörer samt utgöra ett underlag för att alla inblandade ska kunna prioritera sina insatser på ett sådant sätt att möjligheten till samverkan ökar. Handlingsplanen är tänkt att fungera som ett stöd vid framtagandet av nya kommunala alkohol- och drogpolitiska program.

Handlingsplanen omfattar insatser med inriktning på att begränsa tillgänglighet och utbud av tobak, alkohol, narkotika och dopning, samt förebyggande insatser för att minska efterfrågan och motverka skadlig alkoholkonsumtion, tobaksbruk och missbruk av narkotika, dopning och läkemedel.

Handlingsplanens upplägg

Handlingsplanen utgår från en vision, därefter följer ett övergripande mål för handlingsplanen. För att uppnå det övergripande målet har nio stycken delmål satts upp. Det som står under varje delmål är aktiviteter som syftar till att uppnå delmålet.

²¹ ”Upprättande av Handlingsplan för ANTD prevention i Jönköpings län”, Örtengren, 2008.

Delmål som syftar till att nå det övergripande målet och aktiviteter som syftar till uppnå delmålen.

Till handlingsplanen kopplas en utvärderingsplan. Vissa indikatorer kommer att följas upp årligen och en större uppföljning görs efter tre år varefter handlingsplanen kan komma att revideras. Vissa aktiviteter som till exempel Ansvarsfull alkoholserving kommer även att utvärderas separat. Handlingsplanens övergripande mål och delmål kommer att utvärderas vid handlingsplanens slut.

Mål och aktiviteter för handlingsplanen

Vision

Jönköpings län ska vara fritt från skador av alkohol och tobak samt fritt från narkotika, dopning och missbruk och beroende av läkemedel.

Allas uppväxt ska vara fri från alkohol, tobak, narkotika och dopning.

Övergripande mål för handlingsplanen/programmål

Det förebyggande arbete gällande alkohol, narkotika, tobak, dopning och missbruk/beroende av läkemedel präglas av samsyn, effektivitet och långsiktighet.

Alla delmål

1. Förbättrad organisation av det regionala ANTD-arbetet
2. Förbättrad organisation av det lokala ANTD-arbetet
3. Förbättrad kunskap om ANTD-situationen i länet
4. Ökad användning av evidensbaserade²² och målgruppsanpassade metoder inom ANTD
5. Effektiva ANTD-insatser för barn och ungdomar
6. Förbättra arbetet med att begränsa tillgängligheten till alkohol och tobak i länet
7. Förbättra arbetet med att begränsa tillgängligheten till narkotika och dopning i länet
8. Ökad beredskap att stödja personer med riskbruk, missbruk och beroende av ANTD
9. Förbättra arbetet med att minska alkohol och droger i trafiken

DELMÅL 1 – FÖRBÄTTRAD ORGANISATION AV DET REGIONALA ANTD-ARBETET.

- 1.1 Styrgrupp, beredningsgrupp och samrådsgrupp träffas regelbundet. (Ansvar: länsamordnaren, ordförande i styrgruppen)²³
- 1.2 Upprätta en kommunikationsplan för handlingsplanen. (länsamordnaren, samrådsgruppen)
- 1.3 Upprätta en gemensam aktivitetsplan inför varje halvår i samrådsgruppen. (samrådsgruppen)
- 1.4 Genomföra en utbildningsdag kring kommunikation för samrådsgruppens aktörer.
- 1.5 Anordna erfarenhetskonferenser kring samverkan i det förebyggande arbetet. (länsamordnaren, Länsnykterhetsförbundet)
- 1.6 Skapa en gemensam hemsida för ANTD-arbetet i länet. (länsamordnaren, samrådsgruppen)

DELMÅL 2 - FÖRBÄTTRAD ORGANISATION AV DET LOKALA ANTD-ARBETET.

- 2.1 Inrätta en förvaltningsövergripande styrgrupp för det ANTD-förebyggande arbetet. (kommunledning i respektive kommun)
 - 2.1.1 Inrätta samordningsansvar för det ANTD-förebyggande arbetet i kommunen. (kommunledning)

²² Evidens. Det vetenskapliga stöd som finns om effekten av en insats. Det handlar om det sammanvägda resultatet av systematiskt insamlade och kvalitetsgranskade vetenskapliga observationer som erbjuder bästa tillgängliga kunskap. Definition enligt Folkhälsoinstitutet.

²³ De aktörer som står inom parentes är de som har ansvaret för att aktiviteterna genomförs.

- 2.2 Kartlägga tillgänglighet, konsumtion och effekter inom området.²⁴ (samordningsansvarig i kommunen)
- 2.3 Identifiera aktörer för samverkan på lokal nivå. (samordningsansvarig)
- 2.4 Upprätta handlingsprogram för det lokala ANTD-förebyggande arbetet. (kommunledning, samordningsansvarig)

DELMÅL 3 - FÖRBÄTTRAD KUNSKAP OM ANTD-SITUATIONEN I LÄNET.

- 3.1 Kartlägga tillgänglighet, konsumtion och effekter inom området. (Länsstyrelsen i samverkan med Landstinget, Polisen, kommunerna)
 - 3.1.1 Använda befintligt underlag t ex befolkningsenkäten, 16-85 år, drogvanundersökning år 9 samt år 2 på gymnasiet, polisens statistik.
 - 3.1.2 Genomföra kompletterande studier beträffande exempelvis dopning och läkemedel.
- 3.2 Identifiera och prioritera målgrupper med hänsyn även till genus och mångfald. (samrådsgruppen)
- 3.3 Spridningsaktiviteter för att nå ut med resultaten av kartläggningen till berörda aktörer. Exempelvis genom hemsidan, seminarier och media. (samrådsgruppen)

DELMÅL 4 - ÖKAD ANVÄNDNING AV MÅLGRUPPSANPASSADE OCH EVIDENSBASERADE METODER INOM ANTD

- 4.1 Inventera vilka metoder som används inom specifika områden. (länsamordnaren, samrådsgruppen)
- 4.2 Upprätta en aktuell verktygslåda för ANTD-arbetet (kunskapsbank) med målgruppsanpassade och evidensbaserade verktyg och metoder. (länsamordnaren, samrådsgruppen)
- 4.3 Sprida kunskap om målgruppsanpassade och evidensbaserade metoder. (länsamordnare)
 - 4.3.1 Utbilda aktörer i metoder inom ANTD. (länsamordnaren, samrådsgruppen, Högskolan för lärande och kommunikation)
 - 4.3.2 Erbjud metodstöd till aktörerna. (länsamordnaren, Landstinget)
 - 4.3.3 Erbjud kompetenshöjning om implementering och utvärdering. (länsamordnare)
 - 4.3.4 Verka för utvärdering av nya arbetssätt. (länsamordnaren)

DELMÅL 5 - EFFEKTIVARE ANTD-FÖREBYGGANDE INSATSER FÖR BARN OCH UNGDOMAR.

- 5.1 Stödja och informera blivande föräldrar inom kvinno- och barnhälsovården. (Landstinget)
- 5.2 Erbjud Hälsosamtal till alla ettårsföräldrar.²⁵ (Landstinget)
- 5.3 Regional satsning på metoder riktade till föräldrar och skolan. (länsstyrelsen, Landstinget, kommunerna, Högskolan för Lärande och Kommunikation)
- 5.4 Policyarbete inom den ideella sektorn. (samrådsgruppen)
- 5.5 Utbilda personal inom skola och socialtjänst för att upptäcka och samverka kring barn i riskmiljöer. (kommunerna, Länsstyrelsen)
- 5.6 Erbjud samtalsgrupper till barn i riskmiljöer. (kommunerna, Länsstyrelsen)
- 5.7 Utbildning om barn som anhöriga och användning av familjeformuläret²⁶ inom hälso- och sjukvård. (Landstinget)

²⁴ Med effekter menas till exempel skador, dödlighet och brottslighet till följd av konsumtion av alkohol och droger.

²⁵ Ett samtal om livsstilens betydelse för den egna hälsan, innehåller personlig feedback om de egna vanorna. Ska erbjudas alla förstagångsföräldrar vid ettårskontrollen.

²⁶ Ett formulär som används inom hälso- och sjukvården med frågor om patienter har barn, relationen till barnen. Om patienten behöver hjälp att berätta om sin sjukdom med mera.

DELMÅL 6 - FÖRBÄTTRA ARBETET MED ATT BEGRÄNSA TILLÄNGLIGHETEN AV ALKOHOL OCH TOBAK I LÄNET

- 6.1 Arbeta enligt metoden Ansvarsfull Alkoholservering.²⁷ (Polisen, Länsstyrelsen och kommunerna)
- 6.2 Införa Kronobergsmodellen modellen i hela länet.²⁸ (Polisen, socialtjänsten)
 - 6.2.1 Förankra modellen bland beslutsfattare inom polismyndigheten och länets kommuner.
 - 6.2.2 Utbildning av polis och socialtjänst.
 - 6.2.3 Upprätta rutiner för hur arbetet ska gå till.
- 6.3 Samverkan mellan tull och polis. (Polisen)
 - 6.3.1 Regelbundna möten mellan polisen och Tullverkets regionala ledning i Göteborg.
 - 6.3.2 Underrättelseinformation gällande ANTD mellan polisen och Tullens underrättelsetjänster.
- 6.4 Fortsätta informationsinsatser via media för att stoppa langningen. (samrådsgruppen)
- 6.5 Tillsyn ska ske enligt alkohol- och tobakslagen. (Länsstyrelsen, Polisen och kommunerna)
- 6.6 Arbeta med alkoholfrågan i EU genom arbete i Assembly of European Regions. (Landstinget, länsamordnaren)

DELMÅL 7 - FÖRBÄTTRA ARBETET MED ATT BEGRÄNSA TILLÄNGLIGHETEN AV NARKOTIKA OCH DOPNING I LÄNET

- 7.1 Öka samverkan mellan gymnasieskolor och polisen om skolk och narkotika. (Polisen, kommunerna)
- 7.2 Utbildning för att stärka samverkan mellan skola, polis och socialtjänst utifrån arbete som gjorts i Malmö.²⁹ (Länsstyrelsen, kommunerna, Polisen)
- 7.3 Kontinuerlig kompetensutveckling om narkotika, nya preparat³⁰ samt dopning. (Polisen, Länsstyrelsen och kommunerna)
- 7.4 Öka samverkan i dopningsfrågan på lokal och regional nivå. (Länsstyrelsen, Smålandsidrotten)
- 7.5 Utbildning och informationsinsatser om läkemedel, beroende och missbruk. (Landstinget, RFHL³¹)

DELMÅL 8 - ÖKAD BEREDSKAP FÖR ATT STÖDJA PERSONER MED RISKBRUK, MISSBRUK OCH BEROENDE AV ANTD.

- 8.1 Utveckla arbetet med riskbruk och tobaksprevention inom hälso- och sjukvården, studenthälsan, företagshälsovården och ungdomsmottagningarna. (Landsting, kommunerna)
 - 8.1.1 Upprätta en strukturerad screening för kvinnohälsovård, barnhälsovård och övrig primärvård för att upptäcka riskbruk och tobaksbruk. (Folkhälsoavdelningen, barnhälsovården, kvinnohälsovården)
 - 8.1.2 Erbjud berörd personal utbildning om riskbruk och tobaksprevention, screening³² och motiverande samtal. (Landstinget)
 - 8.1.3 Tillsä att det finns resurser på varje vårdcentral för tobaksavvänjning samt alkoholrådgivning. (Landstinget)

²⁷ Metod som syftar till att sänka berusningsdrickandet och därmed minska krogrelaterat våld. Hänvisa till mer info.

²⁸ Polisens direktförverkar alkohol, samt kontakter föräldrar eller socialtjänst vid påträffande av alkohol hos minderåriga. Polisen bjuder regelbundet in föräldrar och barn till träffar i samverkan med socialtjänsten.

²⁹ Samverkan mellan socialtjänst, skola och polis för att snabbt komma tillrätta med ungdomar med problem.

³⁰ Preparat som inte är klassade som narkotika men som används i berusningssyfte.

³¹ RFHL, Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende.

³² Undersökning av en grupp personer med en speciell metod för att upptäcka en viss sjukdom.

- 8.2 Utveckla samverkan mellan Landsting och kommunal missbruksvård. (Landsting och kommun)
- 8.3 Tillämpa Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. (kommunerna, Landstinget)
- 8.4 Verka för tillgänglig missbruks- och beroendevård i länets alla kommuner. (samrådsgruppen, kommunerna, Länsstyrelsen, Landstinget)
- 8.5 Öka samverkan mellan aktörer inom det förebyggande arbetet och missbruks- och beroendevården. (Samrådsgruppen, kommunerna, Länsstyrelsen, Landstinget)
- 8.6 Verka för stärkt stöd för anhöriga till missbrukare, särskilt barn i riskmiljöer (kommunerna, samrådsgruppen)
 - 8.6.3 Erbjud stöd för anhöriga till personer med missbruksproblem i kommunerna. (kommunerna)
- 8.7 Marknadsföring av Alkoholhjälpen³³. (länsamordnaren)
- 8.8 Stärkt tillsyn av missbrukarvården i länet³⁴. (Länsstyrelsen)

DELMÅL 9 - FÖRBÄTTRA ARBETET MED ATT MINSKA ALKOHOL OCH DROGER I TRAFIKEN

- 9.1 Utföra förarkontroller. (Polisen)
- 9.2 Tillämpa Snabba Ryck enligt Skelleftemodellen. (Vägverket, Polisen och kommunerna)
- 9.3 Verka för att fler arbetsgivare monterar alkoholås i sina tjänstefordon. (samrådsgruppen)
- 9.4 Genomföra informationsinsatser angående trafiknykterhet. (samrådsgruppen)
- 9.5 Utbilda poliser i motiverande samtal. (Polisen)

³³ Ett webbaserat verktyg där man kan få stöd för att förändra sitt eget drickande eller om man är orolig för någon anhörig eller vän. www.alkoholhjälpen.se

³⁴ Regeringsuppdrag 2008-2010.

Referenser

Andreasson, Sven (2007) Policy för prevention. Rapport: Solna

Andreasson Sven (red.) (2002) Den svenska supen i det nya Europa. Rapport:Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.

CAN, centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. CAN Rapport 107. Drogutvecklingen i Sverige 2007. Stockholm 2007.

Hammarström, Anne & Hensing, Gunnel (2008) Folkhälsofrågor ur ett genusperspektiv- Arbetsmarknad, maskuliniteter, medikalisering och könsrelaterat våld. Rapport: Stockholm

Leifman, Håkan & Rehman, Charlotte (2009) Kartläggning av dopningsförekomst bland gymtränande i Stockholms län. Rapport nr 35. STAD:s rapportserie 2008.

Olausson, Jenny & Abrahamsson Agneta (2007) Utvärdering av ”Dra åt samma håll”. Lärdomar och erfarenheter från ett länsövergripande alkohol- och drogpolitiskt arbete i Jönköpings län

Regeringen (2008) Förebygga för framtiden –en presentation av regeringens politik på alkohol-narkotika-, dopnings-, och tobaksområdet. Socialdepartementet

Regeringens proposition (2000/01:20): Nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador.

SoRAD Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning. Ramstedt Mats (2008) Den totala alkoholkonsumtionen i Sverige under 2007- en preliminär skattning av registrerad och oregistrerad alkohol. www.sorad.su.se

Sundell, Knut, El-Khoury, Bassam Michel & Strandeberg, Anna (2005) Riskfaktorer för normbrytande beteende, skillnader mellan flickor och pojkar i tonåren. FoU-rapport 2005:17. Forsknings- och Utvecklingsenheten, Stockholms stadsledningskontor.

Örtengren, Kari (2008) Upprättande av Handlingsplan för ANTD prevention i Jönköpings län

